

Інтегративна медико-психолого-педагогічна допомога особам із порушеннями зубощелепної системи: історичні передумови та сучасний стан

Пахомова Наталія Георгіївна¹

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, Полтава, Україна

E-mail: nataliypng24@gmail.com

ORCID ID <https://orcid.org/0000-0002-8332-8188>

Лук'яненко Анна Валеріївна²

Національна академія педагогічних наук України, Київ, Україна

E-mail: annalukianenko5091990@gmail.com

ORCID ID <https://orcid.org/0000-0003-3618-9119>

У статті розкрито поняття «інтегративна медико-психолого-педагогічна допомога», висвітлено теоретичні засади комплексної допомоги особам із порушеннями зубощелепної системи. Розглянуто історичні передумови розвитку інтегративної медико-психолого-педагогічної допомоги в Україні. На основі історико-теоретичного аналізу даних розкрито історичні передумови та висвітлено особливості системної допомоги особам із порушеннями зубощелепної системи, що обтяжуються мовленнєвими розладами. Описано об'єктивні і суб'єктивні діагностичні методи визначення складності порушень мовлення і їх значення для встановлення логопедичного діагнозу.

На жаль, на сьогодні в нашій країні немає чіткої системи інтегративної медико-психолого-педагогічної допомоги особам із зубощелепними порушеннями. Тому важливо не тільки роз'яснювати батькам необхідність комплексної реабілітації, а й сприяти утворенню тісних взаємозв'язків між різними галузями медицини і педагогіки. Лікарів і педагогів потрібно навчати виявляти комплексні диференційні діагнози, вирішувати проблему інтегративної діагностики, корекції і подальшої реабілітації стосовно осіб із порушеннями зубощелепної системи, що обтяжуються мовленнєвими розладами. Спеціалісти повинні повністю володіти технологіями визначення розладів мовлення при наявних зубощелепних порушеннях. У цьому випадку ортоданти і логопеди мають тісно взаємодіяти протягом усього періоду лікування. Тільки так можна буде досягти максимально стійкого результату реабілітації, закріпити правильно встановлену звуковимову, сприяти кращій психологічній готовності особи із порушення до сприйняття себе і довкілля.

Ключові слова: особа; порушення зубощелепної системи; зубощелепна система; інтеграція; інтегративний підхід; інтегративна медико-психолого-педагогічна допомога.

Вступ. На сучасному етапі надання комплексної допомоги в системах Охорони здоров'я та Соціального забезпечення питання інтегративної медико-психолого-педагогічної допомоги особам із зубощелепними порушеннями постає достатньо гостро. Це можна пояснити тим, що в Україні ще не існує єдиної системи комплексної допомоги таким особам. На сьогодні розповсюдженість зубощелепних порушень у нашій країні сягає 75-85% (Пахомова, 2020: 73). Тому є нагальна потреба у кваліфікованій комплексній логопедичній, ортодонтичній і психологічній допомозі. Порушення зубощелепної системи є однією із причин виникнення у дітей різних форм дислалій і ринолалій, порушень прикусу, що може спричинити відставання у психічному розвитку.

Особливого значення набуває визначення основних напрямів комплексної медичної (ортодонтичної) та психолого-педагогічної допомоги дітям, що передбачає медичний, психологічний і педагогічний аналіз особливостей психофізичного і мовленнєвого розвитку, допомагає оцінити ефективність та результативність діагностики, реабілітаційної, логопедичної, стоматологічної допомоги. На жаль, інтегративний підхід у корекційній роботі з особами із порушеннями мовлення унаслідок наявних дефектів артикуляційного апарату недостатньо вивчений. Комплексна допомога надається тільки за ініціативи батьків. У зв'язку з цим виникає необхідність у визначенні особливостей та напрямів

¹ доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри спеціальної освіти і соціальної роботи Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

² аспірантка Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка Національної академії педагогічних наук України

інтегративного підходу при усуненні порушень зубощелепної системи і пов'язаних з ними порушень мовлення.

Мета та завдання дослідження. Визначення та обґрунтування теоретичних засад надання інтегративної медико-психолого-педагогічної допомоги особам із порушеннями зубощелепної системи, розкрити історичні передумови та висвітлити особливості системної допомоги таким особам.

Матеріали та методи дослідження. Порушення зубощелепної системи та пов'язані з ними мовленнєві розлади розглядаються багатьма авторами з позицій медичного, логопедичного і психологічного підходів. Різним аспектам організації інтегративної педагогічної і медичної допомоги особам із порушеннями мовленнєвого та інтелектуального розвитку присвячено фундаментальні роботи українських учених (Л. Барінової, В. Бондаря, М. Дмитренко, І. Дмитрієвої, С. Дорошенко, С. Коноплястої, В. Куроєдової, І. Мартиненко, С. Миронової, Н. Пахомової, В. Синьова, Є. Синьової, Л. Смаглюк, В. Тарасун, Л. Фомічової, О. Хохліної, А. Шевцова, М. Шеремет, Д. Шульженко та ін.). Багатоаспектність вирішення проблем корекції порушень зубощелепної системи підтверджує взаємозалежність педагогіки, психології і медицини від міждисциплінарної інтеграції, що включає в себе формування нових підходів саме інтегративного характеру.

Інтеграція – процес взаємодії та взаємовпливу кількох систем, результатом якої є створення нової цілісної системи, що набуває зовсім нових властивостей між оновленими елементами (Пахомова, 2018). Цей процес окреслюється багатьма теоретичними підходами до окремих проблем. Інтеграція передбачає введення осіб з особливими потребами в загальний освітній простір та їх можливу соціалізацію. А цього практично неможливо досягти без надання комплексної інтегративної медико-психолого-педагогічної допомоги особам із порушення мовлення, що було спричинене наявними порушеннями зубощелепної системи.

Система спеціальної освіти розглядає процес інтеграції в узагальненому плані, що передбачає підготовку осіб з особливими освітніми потребами до самостійного життя у суспільстві, та і як локальну медико-психолого-педагогічну проблему допомоги особам із будь-якими порушеннями фізичного чи психічного розвитку. Існує два основних підходи до інтеграції у суспільство осіб із психофізичними порушеннями. Перший – передбачає адаптацію до умов довкілля. Другий, окрім підготовки особи до повноцінного соціального життя, передбачає підготовку суспільства до прийняття такої особистості.

Поштовх для зародження медичного напрямку у здійсненні допомоги убогим, зарахованим до числа хворих, в Україні дав розвиток психіатрії в середині XVIII ст. Науковці визначають потреби таких людей не лише у догляді, а й у лікуванні (В. Бондар, В. Золотоверх, В. Селіверстов, С. Федоренко, О. Шевченко, М. Ярмаченко та ін.). Проте громадські діячі-гуманісти Західної Європи та Росії (Д. Дідро, Я. Коменський, Д. Локк, М. Ломоносов, Т. Мор, Й. Песталоцці, Ж. Руссо, К. Ушинський, М. Чернишевський та ін.) найбільшою передумовою формування гармонійно розвинутої особистості вважали вивчення проблеми оволодіння дітьми правильним мовленням.

Система педагогічної освіти в дореволюційній Україні розвивалась на основі релігійної ідеології. Але вже тоді існувало 2 напрями: медичний та психолого-педагогічний. Такого висновку можна дійти, вивчаючи праці: В. Бондаря, В. Золотоверх, Т. Ільїної, В. Майбороди, В. Селіверстова та ін. Проте допомога особам із розладами мовлення була доступна лише багатим людям. Фахівців для роботи з такими дітьми не готували. Інтеграція медичних, педагогічних і психологічних знань при вирішенні корекції мовних проблем зумовила виокремлення медичного та психолого-педагогічного напрямів із необхідністю системного і міждисциплінарного підходу (Пахомова, 2017: 174).

Значним досягненням стало відкриття у 1904 р. Лікарсько-Педагогічного Інституту, який був заснований Ольгою та Оленою Сікорськими за їхні кошти. У цьому Інституті здійснювали виховання, навчання і лікування недорозвинених, відсталих і нервових дітей різної статі, а також виправляли дітей «морально ненормальних». Витоки підготовки педагогічних кадрів за медико-психолого-педагогічним напрямом сформувались у Київському Фребелівському жіночому педагогічному інституті (1907 р.). Очолював інститут І. Сікорський. Завданням його було всебічне вивчення дітей та пошук нових методів виховання і корекційної допомоги. Велике значення І. Сікорський надавав вивченню психології дитячого віку. Щоб вивчати дитячу психіку на практиці при Інституті відкрили дитячий притулок та педагогічний амбулаторій, який слугував аналогом сучасного психолого-педагогічного консультативного центру (Пахомова, 2010). Таким чином, було закладено основи та обґрунтовано необхідність міждисциплінарного та інтегративного медико-психолого-педагогічного підходу.

Серед головних досягнень системи педагогічної освіти першої половини XX ст. визначають початок підготовки вчителів для усіх типів шкіл, а також введення циклу педагогічних, психологічних та

медико-біологічних дисциплін, що мало створити системність медико-психологічних і педагогічних знань як основу інтегративності та комплексності професійної освіти. Сьогодні спеціальна освіта в Україні представлена системою диференційованого навчання. Відкриваються установи інноваційного типу: реабілітаційні, соціально-педагогічні, психолого-медико-педагогічні центри (Пахомова, 2017: 29). Спираючись на зазначені історичні аспекти, можна дійти висновку про важливість саме інтегративної медико-психолого-педагогічної допомоги особам із порушеннями зубощелепної системи, що обтяжуються мовленнєвими розладами.

Для того, щоб у повному обсязі зрозуміти, наскільки важливо поєднувати медичну і логопедичну допомогу, треба мати чіткі уявлення про можливі порушення зубощелепної системи, що обтяжуються порушеннями мовлення. Зубощелепна система, до складу якої відносять щелепи, прикус, зуби, нижньощелепні суглоби, язик, починає розвиватися ще внутрішньоутробно. На 2-3 місяцях ембріогенезу лобний і два верхньощелепні відростки з'єднуються між собою, утворюючи основу для формування верхньої губи, верхньої щелепи, міжщелепної кістки та кісток носа. Нижня щелепа, нижня губа, а також язик формуються із двох нижньощелепних відростків. Цей період у формуванні зубощелепної системи дуже складний, адже пов'язаний із розвитком піднебіння, носової перетинки, формування зачатків зубів, язика. Кожен з перелічених органів формується в конкретний період внутрішньоутробного розвитку. Якщо в цей час на організм діють будь-які патологічні чинники, формування конкретного відділу зубощелепної системи порушується. Внаслідок цього виникають такі порушення: незрощення піднебіння, альвеолярного відростку, губ, адентія, аномалії структури зубів, неправильно формуються язикові тяжі.

Найбільш активним періодом зростання і формування зубощелепної системи вважається вік від 1 до 5 років. Саме у цей період активно розвивається звуковимова і фонетичне сприйняття мовлення. У період змінного прикусу можна говорити про нечіткість вимови деяких звуків. При формуванні правильного постійного прикусу порушень вимови звуків не спостерігається (Смаглюк, Карасюнок, Рудь, 2015). Зубощелепні порушення часто призводять до неправильної артикуляції, оскільки патологічний прикус завжди ускладнює виконання рухів і впливає на положення язика, необхідного для вимови різних груп звуків. При складних деформаціях прикусу артикуляційні зони передньоязикових звуків повністю зникають на піднебінні внаслідок артикуляції звуків за допомогою ріжучих поверхонь верхніх фронтальних зубів і губ.

Прогнатичний прикус, коли верхня щелепа надмірно розвинена і виступає вперед, спричиняє нечітку вимову окремих звуків, що пов'язано з утрудненням положення широкого кінчика язика за верхніми зубами (Смаглюк, Мартиненко, 2003). Часткова адентія та наявність трем і діастем спотворюють вимову звуків. Коротка вуздечка язика призводить до міжзубної вимови звуків [з], [с], [ц]. Неправильна вимова шиплячих звуків може бути спричинена вкороченням або неправильним прикріпленням вуздечки язика, наявністю готичного піднебіння при звуженні верхньої щелепи. Коротка вуздечка язика, малорухливий язик і дефекти піднебіння часто стають причиною неправильної вимови звука [р]. За даними багатьох учених, лікарів-ортодонтів і логопедів (Н. Григоренко, В. Куроєдова, Н. Омельченко, Н. Пахомова, О. Ревуцька, Л. Смаглюк, М. Трофименко, М. Шеремет та ін.), порушення зубощелепної системи є однією з основних причин появи у дітей різних форм дислалії, стертої форми дизартрії, ринолалії.

Сьогодні ринолалію визначають як порушення тембру голосу і звуковимови, зумовлене анатомо-фізіологічними вадами артикуляційного апарату. Вагомий внесок у вивчення особливостей розвитку осіб з ринолалією зробили такі українські психологи, педагоги, лікарі, як І. Єрмакова, А. Іпполітова, С. Конопляста, В. Куроєдова, Н. Пахомова, Л. Смаглюк, М. Трофименко, М. Шеремет та ін. Згідно із класифікацією Всесвітньої організації охорони здоров'я, ринолалію відносять до голосових розладів, хоча у дітей наявні порушення артикуляції, які є наслідком природжених незрощень верхньої губи чи піднебіння.

Дислалія – порушення вимовної (звукового) боку мовлення за збереженої іннервації мовленнєвого апарату. Найчастіше проявляється у дитячому віці. Діти поступово оволодівають артикуляцією звуків, тому неправильна вимова може фіксуватися досить рано. Вважається, що помилки у вимові дітей до 5 років зумовлені фізіологічно. Долаються вони спонтанно, якщо у дитини немає відхилень у мовно-руховому і слуховому аналізаторах (Шеремет, Мартиненко, 2008).

Достатньо часто у практиці логопедів і ортодонтів зустрічаються порушення функції оральної мускулатури, що призводять до ослаблення тону м'язів рота. Причиною цього може стати: інфантильний тип ковтання, ротове дихання, прокладання язика між зубами, його смоктання, міжзубний

сигматизм. Рот у таких осіб напіввідкритий, що спричинює виникнення звичного ротового дихання, нижня щелепа сильно недорозвинена. Це призводить до порушень зубощелепної системи, які, у свою чергу, ведуть до порушення мовної артикуляції.

Застосування ортодонтичної міогімнастики у поєднанні зі стандартними чи індивідуально виготовленими профілактичними ортодонтичними конструкціями сприяє прискоренню міофункціональної корекції, тому важливо надавати таким особам саме комплексну інтегративну медико-педагогічну допомогу.

Особам з комбінованими дефектами або вродженими незрощеннями верхньої губи і піднебіння логопедична і психологічна допомога повинні надаватися з раннього віку. Важливим складником є підтримка батьків, тому з ними теж часто проводяться психологічні консультації (Пахомова, 2019: 184:). Батькам важливо не тільки знати, як лікувати патологію, але й допомагати дитині справитись із внутрішніми переживаннями. Тільки так можна досягти бажаного результату, закріпити його, виростити повноцінну, впевнену в собі особистість.

Результати дослідження. Обов'язковою умовою для нормального розвитку мовлення є правильна будова і функція артикуляційного апарату (Pakhomova, N.G., Baranets, I.V., Pakhomova, V.A., Scherban, O.A., & Voruyak, O.V., 2021: 125). Кожний віковий період має свої особливості в розвитку фонематичного сприйняття і формування зубощелепної системи. Якщо хоч якась ланка розвитку артикуляційного апарату буде порушена, це може призвести до серйозних змін не тільки у будові щелеп, а і у формуванні звуковимови.

На сьогоднішній день актуальності набирає необхідність тісної взаємодії у роботі ортодонта і логопеда. Комплексна допомога повинна надаватися на етапі обстеження та надання інтегративної професійної допомоги під час проведення корекційної роботи. Тісний зв'язок логопедії з медициною сприяє ефективній корекції мовленнєвих порушень. Перед початком роботи з особою з порушеннями мовлення логопед має вивчити висновки хірурга-стоматолога і ортодонта.

Проте логопед повинен обов'язково знати морфологічні норми розвитку зубощелепної системи, оскільки для нормального становлення мовлення необхідною є функціональна цілісність артикуляційного апарату. Міжгалузеві знання дають можливість своєчасно виявити початкові порушення, ліквідувати чинники ризику для того, щоб сприяти нормальному росту і розвитку зубощелепної системи.

Для постановки логопедичного висновку при наявності в особи порушень зубощелепної системи використовуються різні методи діагностики. Це може бути палатографія, фотопалатографія чи звичайна фонографія. Усе залежить від тяжкості первинного дефекту, що призвів до наявних порушень мовлення.

Під час експериментального акустично-фонетичного аналізу мовлення користуються методом динамічної спектрографії. Досліджують артикуляційні рухи, що спряють виникненню звукового мовлення: змикання-розмикання губ і зубів, рухи язика уперед-назад та угору-вниз, притискання язика до піднебіння, звуження-розширення гортані, стан носових ходів.

Ще один метод функціональної діагностики осіб із порушеннями зубощелепної системи і мовлення – електронна реєстрація суглобового шляху методом аксіографії у комплексі із фоніатрикою. Причини порушення змикання зубних рядів при вимові звуків виявляють за допомогою комплексної клініко-функціональної діагностики мовленнєвої функції (аксіографії) та інструментального аналізу в артикуляторі.

Встановити наявність порушень звуковимови можна під час прослуховування дитини, однак цей метод нечіткий. Логопед повинен володіти необхідними знання та навичками і абсолютно чітко знати особливості артикуляційного апарату з урахуванням віку дитини (Фліс, Омельчук, Ращенко, 2007).

Інтегративна допомога особам з порушеннями зубощелепної системи обов'язково повинна включати і психологічний складник. Оскільки кожна людина по-різному сприймає наявність дефектів зубощелепного апарату, що, у свою чергу, може призводити до тяжких порушень мовлення. Достатньо часто при наявних психічних порушеннях страждає і мовлення, оскільки в залежності від тяжкості психічної патології, мовленнєві центри можуть бути не до кінця сформованими (Пахомова, 2019). Психологічна допомога повинна надаватись із самого початку лікування. Це допоможе не тільки хворому відчутти себе більш упевнено, а і надає поштовх до початку правильної корекційної роботи в кожному окремому випадку.

Обговорення результатів. Логопеди визнають, що тип змикання зубів впливає на формування мовлення. За умови нормалізації форми та положення зубів можна значно покращити мовленнєву

функцію. Мовлення – одна з найважливіших функцій людини, що сприяє нормальній міжособистісній комунікації та прийнятті особи у суспільстві. Чітка вимова звуків залежить від стану мовленнєвих центрів кори головного мозку (центр Брока), низхідних шляхів та периферичних відділів звукопровідного мовленнєвого апарату (Boriak, O., Pakhomova, N., Okhrimenko, I., Odynchenko, L., Usyk, D., 2021: 104).

Порожнина рота відіграє важливу роль, а язик виступає основним органом у звукоутворенні. Причиною неправильної вимови голосних звуків можуть бути неправильні рухи язика, коротка вуздечка, порушення прикусу, а також зниження слуху. Чистота вимови свистячих звуків залежить від стану і наявності зубів, деформацій прикусу. Часто причиною порушення звуковимови виступає неправильне положення язика, коли його кінчик знаходиться між передніми зубами (Шеремет, 2010).

Виходячи з цього, можна дійти висновку про суттєву роль вивчення порушень форми піднебіння, неправильного прикріплення вуздечки язика і верхньої губи, а також порушення прикусу в усіх трьох площинах. Розшифровка отриманих після проведення функціональних проб і апаратних методів дослідження функції мови даних у поєднанні з логопедичною роботою, спрямованою на нормалізацію звуковимови, дає найбільш позитивні результати при діагностиці і подальшому лікуванні наявного первинного дефекту у вигляді будь-якого порушення зубощелепної системи.

Інтегративний підхід веде до інтеграції змісту надання комплексної допомоги особам із порушеннями зубощелепної системи і мовленнєвими недоліками, об'єднання усіх елементів лікування в єдине ціле.

Основою фахової підготовки лікарів, психологів та логопедів має бути системний підхід. Саме системність медичної, педагогічної і психологічної підготовки стає передумовою для створення інтегративної комплексної системи педагогічного впливу для кращого оволодіння професійними вміннями і знаннями, формування професійної компетентності. Така система впливає на здатність особистості до відтворення системних інтегративних медико-психолого-педагогічних знань та призводить до самовдосконалення у професійній діяльності (Пахомова, 2018).

Широке розуміння системності підготовки студентів ЗВО дає можливість для їхнього всебічного розвитку, обґрунтовує сам процес інтегративної медико-психолого-педагогічної підготовки (Пахомова, 2012: 180). Таке бачення процесу передбачає не тільки цілісне сприйняття навчання, а й усвідомлення ролі інтеграції педагогічних, медичних і психологічних знань у їх діалектичній єдності і максимальному взаємопроникненні. Це сприяє підвищенню ефективності підготовки фахівців і результативності інтегративної діяльності, спрямованої на надання комплексної медико-психолого-педагогічної допомоги.

Висновки. Отже, можна говорити про те, що інтеграція різних медичних, педагогічних і психологічних методів у корекційній роботі при порушеннях зубощелепної системи є важливою для досягнення максимально стійкого результату лікування. Якісна корекційна допомога потребує комплексного медико-психолого-педагогічного підходу до діагностики стану мовленнєвого і психічного розвитку, функціонування артикуляційного апарату та розробки системи корекційних заходів. Тільки тісний взаємозв'язок медико-психологічного і педагогічного складників інтегративного підходу до лікування і реабілітації осіб із порушеннями зубощелепної системи може сприяти отриманню найкращих результатів комплексної допомоги.

Література:

Пахомова Н. Г. Загальнотеоретичні аспекти інтеграції педагогічних, психологічних і медичних складових професійної підготовки логопедів: *Збірник наукових праць. Кам'янець-Подільський*: ПП Медобори, 2012. 180-189 с.

Пахомова Н. Г. Актуальні проблеми спеціальної освіти: навч. посіб. для студентів спец. 016 "Спеціальна освіта". Полтава: АСМІ, 2018. 329 с.

Пахомова Н. Г. Спеціальна педагогіка з історією: навчальний посібник для студентів спеціальності 6.010100 - «Корекційна освіта». Полтава: ТОВ «АСМІ», 2010. 280 с.

Пахомова Н. Г. Комплексна допомога особам із зубощелепними порушеннями: матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції «Інноваційні підходи в освіті та реабілітації дітей із особливими освітніми потребами». Київ, 2020. 73-76 с.

Пахомова Н. Г. Нейропсихолінгвістичні аспекти реабілітації осіб із порушеннями мовлення органічного ґенезу. Корекційно-реабілітаційна діяльність в сучасному освітньому просторі : монографія. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2019. 184-199 с.

Пахомова Н. Г. Актуалізація інтегративних медико-психологічних і педагогічних знань при підготовці фахівця до роботи в умовах інклюзії: Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету. Ізмаїл: РВВ ІДГУ, 2017. Вип. 36. 174 -179 с.

Пахомова Н. Г. Інтеграція медико-психологічних і педагогічних знань у підготовці фахівця спеціальної освіти і соціальної сфери: Спеціальна освіта і соціальна робота: теорія і практика підготовки фахівця: монографія. Полтава: ТОВ «АСМІ», 2017. 29-52 с.

Пахомова Н. Г. Основи психолінгвістики. Полтава: ТОВ «АСМІ», 2019. 170 с.

Смаглюк Л. В., Карасюнок А. Є., Рудь В. Б. Функція мовлення та інтеграційні аспекти її корекції: Навчальний посібник для студентів стоматологічних факультетів Вищих навчальних закладів освіти III-IV рівнів акредитації, стоматологів, лікарів-інтернів, клінічних ординаторів, магістрів, лікарів-ортодонтів, логопедів. Полтава: «Астрая», 2015. 130 с.

Смаглюк Л. В., Трофименко М. Ф. Структура функціональних порушень зубощелепної ділянки та зубощелепних аномалій у дітей 6-9 років: Проблеми екології та медицини, 2003. Т.7, № 5-6. 25-27 с.

Фліс П. С., Омельчук М. А., Ращенко Н. В. «Ортодонтія»: підручник. Вінниця: Нова книга, 2007. 360 с.

Шеремет М. К. Логопедія: підручник. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2010. 672 с.

Шеремет М. К., Мартиненко І. В. Хрестоматія з логопедії: Історичні аспекти. Дислалія. Дизартрія. Ринолалія: навчальний посібник. Київ: КНТ, 2008. 380 с.

Boriak, O., Pakhomova, N., Okhrimenko, I., Odynchenko, L., Usyk, D. Psycholinguistic research of speech activity of junior students with intellectual disorders: Applied Linguistics Research Journal, 2021. 104-112 p.

Pakhomova, N.G., Baranets, I.V., Pakhomova, V.A., Scherban, O.A., & Boryak, O.V. Comprehensive approach to the treatment of motor alalia in preschool children: Svit Medytsyny ta Biolohiyi, 2021. 125-129 p.

Integrative medical, psychological and pedagogical care for people with disorders of the dental system: historical background and current state

Pakhomova Nataliia³

Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University, Poltava, Ukraine

Lukianenko Anna⁴

National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv. Ukraine

The article presents the concept of integrative medical-psychological-pedagogical care, highlights the theoretical foundations of comprehensive care for people with disorders of the dental system. The historical preconditions for developing integrative medical-psychological-pedagogical help in Ukraine are considered. Based on the historical-theoretical analysis of the data, the historical preconditions and features of the systemic care for persons with disorders of the dental system, burdened with speech disorders are revealed. Objective and subjective diagnostic methods for determining the complexity of speech disorders and their significance for speech therapy diagnosis are described. Unfortunately, today in our country, there is no clear system of integrative medical, psychological and pedagogical care for people suffering from dental disorders. Therefore, it is important not only to explain to parents the need for comprehensive rehabilitation, but also to promote the formation of close relationships between different fields of medicine and pedagogy. Physicians and educators need to be trained to make comprehensive differential diagnoses, to solve the problem of integrative diagnosis, correction and further rehabilitation for people with disorders of the dental system, burdened with speech disorders. Specialists must be fully versed in the technology of detecting speech disorders in the presence of dental disorders. In this case, orthodontists and speech therapists should work closely throughout the treatment period. Only in this way, it will be possible to achieve the most stable result of rehabilitation, to fix the correctly established sound pronunciation, to promote the best psychological readiness of the person for disturbance and perception of himself/herself and the world around.

Keywords: *person; disorders of the dental system; dental system; integration; integrative approach; integrative medical-psychological-pedagogical help.*

³ *Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of the Special Education and Social Work of the Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University*

⁴ *Graduate student of the Institute of Special Pedagogy and Psychology named after Mykola Yarmachenko National Academy of Educational Sciences of Ukraine*

References

- Boriak, O., Pakhomova, N., Okhrimenko, I., Odynchenko, L., Usyk, D. (2021). *Psykholinhvistychnе doslidzhennya movlennyevoyi diyal'nosti molodshykh shkolyariv z porushennyamy intelektu [Psycholinguistic research of speech activity of junior students with intellectual disorders]*. Applied Linguistics Research Journal [in Ukrainian].
- Fleece, P.S., Omelchuk, M.A., Rashchenko N.V. (2007). «*Ortodontiya*»: pidruchnyk [“*Orthodontics*”: a textbook]. Vinnytsia: A new book [in Ukrainian].
- Pakhomova, N.G., Baranets, I.V., Pakhomova, V.A., Scherban, O.A., & Boryak, O.V. (2021). *Kompleksnyy pidkhid do likuvannya motornoyi alaliyi u ditey doshkil'noho viku [Comprehensive approach to the treatment of motor alalia in preschool children]*. Svit Medytsyny ta Biolohiyi [in Ukrainian].
- Pakhomova, N.G. (2012). *Zahal'noteoretychni aspekty intehratsiyi pedahohichnykh, psykhohichnykh i medychnykh skladovykh profesiynoyi pidhotovky lohopediv [General theoretical aspects of integration of pedagogical, psychological and medical components of professional training of speech therapists]*. Kamyanets-Podilsky: Medobori [in Ukrainian].
- Pakhomova, N.G. (2018). *Aktual'ni problemy spetsial'noyi osvity: navch. posib. dlya studentiv spets. 016 "Spetsial'na osvita" [Actual problems of special education: textbook. way. for special students. 016 "Special education"]*. Poltava: ASMI [in Ukrainian].
- Pakhomova, N.G. (2010). *Spetsial'na pedahohika z istoriyeyu. Navchal'nyy posibnyk dlya studentiv spetsial'nosti 6.010100 – «Korektsiyna osvita» [Special pedagogy with history. Textbook for students majoring in 6.010100 - "Correctional Education"]*. Poltava: ASMI [in Ukrainian].
- Pakhomova, N.G. (2020). *Kompleksna dopomoha osobam iz zuboshchelepnyy porushennyamy [Comprehensive care for people with dental disorders]*. Kyiv: Proceedings of the IV All-Ukrainian scientific-practical conference "Innovative approaches in education and rehabilitation of children with special educational needs" [in Ukrainian].
- Pakhomova, N.G. (2019). *Neyropsykholinhvistychni aspekty reabilitatsiyi osib iz porushennyamy movlennya orhanichnoho genezu. Korektsiyno-reabilitatsiyna diyal'nist' v suchasnomu osvith'nomu prostori [Neuropsycholinguistic aspects of rehabilitation of persons with speech disorders of organic genesis. Correctional and rehabilitation activities in the modern educational space]*. Sumy: Published by Sumy State Pedagogical University named after AS Makarenko [in Ukrainian].
- Pakhomova, N.G. (2017). *Aktualizatsiya intehrativnykh medyko-psykhohichnykh i pedahohichnykh znan' pry pidhotovtsi fakhivtsya do roboty v umovakh inklyuziyi [Actualization of integrative medical-psychological and pedagogical knowledge in preparation of a specialist for work in the conditions of inclusion]*. Izmail: RVV IDGU [in Ukrainian].
- Pakhomova, N.G. (2017). *Intehratsiya medyko-psykhohichnykh i pedahohichnykh znan' u pidhotovtsi fakhivtsya spetsial'noyi osvity i sotsial'noyi sfery [Integration of medical-psychological and pedagogical knowledge in the training of a specialist in special education and social sphere]*. Poltava: ASMI [in Ukrainian].
- Pakhomova, N.G. (2009). *Osnovy psykholinhvistyky [Fundamentals of psycholinguistics]*. Poltava: ASMI [in Ukrainian].
- Smaglyuk, L.V. (2015). *Funktsiya movlennya ta intehratsiyni aspekty yiyi korektsiyi [Speech function and integration aspects of its correction]*. Poltava: Astraya [in Ukrainian].
- Smaglyuk, L.V. (2003). *Struktura funktsional'nykh porushen' zuboshchelepnoyi dilyanky ta zuboshchelepnykh anomalii u ditey 6-9 rokiv [The structure of functional disorders of the dental area and dental anomalies in children 6-9 years]*. Poltava: Problems of ecology and medicine [in Ukrainian].
- Sheremet M.K. (2010). *Lohopediya. Pidruchnyk [Speech therapy. Textbook]*. Kyiv: Slovo Publishing House [in Ukrainian].
- Sheremet M.K. (2008). *Khrestomatiya z lohopediyi: Istorychni aspekty. Dyslaliya. Dyzartriya. Rynolaliya [Textbook of speech therapy: Historical aspects. Dyslalia. Dysarthria. Rhinolalia]*. Kyiv: KNT [in Ukrainian].

Accepted: September 27, 2021

